

PROBLEMATIKA MLADISTVÝCH A ÚTĚKY Z DOMOVA

MARIE HUŠKOVÁ, prom. psycholog

Venerologické oddělení fakultní nemocnice KU Praha 2, Opolinářská 4

Problematika mladistvých provinilců, jejich trestních přestupků, chuligánství, potulování, sdružování se do různých part, jejich provokativní, demonstrativní vystupování, ignorování právních norem společnosti, nepředložená jednání apod., to vše je stále aktuální. Zkoumání příčin, které vedou k těmto jevům, může pomoci nalézt i podmínky k jejich úpravě. Přestupky mladistvých vzbuzují pozornost až tehdy, když podmínky pro jejich vznik dospěly již k činu. Kde je vznik a příčina, kde je počátek toho všeho?

Výchova, prostředí, dědičnost a jiné faktory se zde účastní při vývoji mladé osobnosti. Do jaké míry ten který z těchto faktorů přispívá k utváření osobnosti, je stále předmětem zkoumání. Na vývoj dítěte má vliv, do jakých podmínek se narodí, jak je samo fyzicky a psychicky vybaveno pro adaptaci těch kterých podmínek, jak se s nimi vyrovná.

V našem oddělení se provádí nucené vyšetření i léčení pohlavních nemocí. Provádí se zde i preventivní vyšetření pro domovy mládeže se zvýšenou výchovnou péčí, chovanky domovů mládeže jsou zde vyšetřovány opět po útěku z domovů mládeže a také dívky, které jsou zadrženy na útěku z domova od rodičů.

Na základě rozboru materiálu u sta zkoumaných dívek nuceně hospitalizovaných pro podezření z pohlavní nemoci nebo k preventivnímu vyšetření uvádím některé výsledky, které vyplynuly ze zpracování.

U pacientek byl proveden řízený rozhovor s ponecháním vlastního vyjadřování i případného odbočování, bylo-li toho třeba k vyjasnění situace. Rozhovor byl zaměřen na sledování výchovného prostředí a osudů pacientek od narození do dne hospitalizace v našem oddělení. Účelem bylo zjistit faktory, které převládají v anamnéze pacientek jako rozhodující pro jejich dnešní situaci. Ke konfrontaci výpovědí sloužily doprovodné příspisy, rozhovory s některými z rodičů nebo příbuzných pacientek, v některých případech informace orgánů péče o mládež. Dále byl proveden záznam o výskytu pohlavního onemocnění u zkoumané skupiny a u šedesáti pacientek vyšetření intelektu inteligenčními testy. Pacientky byly pozorovány během hospitalizace, byla u nich provedena psychotherapie a besedy na různá témata (např.: »My a naše perspektivy«). K ilustraci slouží záznamy některých rozhovorů k jednotlivým kategoriím, které se při zpracování materiálu vytvořily.

Pacientky byly dodány na oddělení z těchto uvedených příčin:

49 % útěky z domova od rodičů

20 % zadrženo při podezřelých okolnostech a při podezření ze šíření pohlavních nemocí

10 % potulování

8 % pro podezření z prostituce

6 % preventivní vyšetření pro domovy mládeže se zvýšenou výchovnou péčí

3 % útěk z internátu

3 % útěk z domova mládeže

1 % absence v zaměstnání

Prakticky většina těchto dívek utekla z domova od rodičů.

Při rozboru materiálu vystupují do popředí jako markantní činitel rodinné poměry zkoumaných pacientek:

73 % mají vlastní rodiče — z toho u 48 % udáván rozvrat v rodině,
u 25 % v rodině vše v pořádku, působí jiní činitelé
14 % nevlastní rodiče včetně rodičů adoptivních
13 % neúplná rodina 9 % chybí otec, 4 % chybí matka

Převládají tedy dívky, které mají vlastní rodiče, z těchto rodin pak převládají rodiny v rozvratu. Menším procentem jsou zastoupeny rodiny neúplné a rodiny, kde některý z rodičů je nevlastní. Zvláštní malou skupinu tvoří adoptované a nemanželské.

Přehled o počtu sourozenců:

27 % dívek = ze 2 dětí po 6 % dívek = z 5, 6 a 7 dětí
18 % dívek = ze 3 dětí po 4 % dívek = adoptivní, jedináček, nemanželské
17 % dívek = ze 4 dětí po 3 % dívek = z 11 a z 13 dětí
po 1 % dívek = z 12 a z 27 dětí

Co do počtu sourozenců jsou nejvíce zastoupeny dívky ze dvou dětí, dále téměř stejným počtem ze tří a ze čtyř dětí — tedy ne rozmazlení jedináčkové ani dívky z velkého počtu dětí.

Přehled dívek, které prošly kolektivním výchovným zařízením:

18 % dívek prošlo dětskými domovy dlouhodobě neb krátkodobě
10 % dívek bylo již v domovech mládeže se zvýšenou výchovnou péčí
14 % dívek s jednáním o určení soudní výchovy
5 % dívek prošli domovy mládeže i domovy se zvýšenou výchovnou péčí

47 % dívek

Důvody k umístění v kolektivních výchovných zařízeních byly různé. Někde to bylo úmrtí jednoho z rodičů, jinde rozvrat v rodině a nedostatečná péče rodičů o dítě. Ať už byly důvody jakékoli, dívky udávají shodně nepřekonatelnou touhu po rodičích, zvláště po matce, v době pobytu v domově mládeže, zvláště v zařízeních pro děti. Definovaly tento pocit jako pocit ochuzení o něco. Některé udávaly, že utíkaly za rodiči, přestože ti o ně nestáli a posílali je zpět nebo se k nim po dobu jejich návratu chovali špatně.

Naopak dívky, které v těchto zařízeních ještě nebyly a utíkají z domova od rodičů, nemají jiné přání, než aby nemusily zpět domů, přejí si hlavně bydlet mimo domov.

Školní vzdělání:

Devítiletka:	bez opakování třídy	51 %
	1× opakování třídy	11 %
	2× opakování třídy	4 %
	3× opakování třídy	5 %
	4× opakování třídy	1 %
		72 %
Osmiletka:	bez opakování třídy	11 %
	1× opakování třídy	9 %
	2× opakování třídy	2 %
		22 %

Zvláštní škola: bez opakování třídy	3 %
2X opakování třídy	2 %
3X opakování třídy	1 %
	6 %

V dalším školení pokračovalo:

Zemědělská škola	3 %	
obchodní škola	1 %	
zdravotnická škola	1 %	
průmyslová keram.	1 %	
odbočka ekonom. průmysl.	1 %	
1roční kurs zubní instrumentářky	1 %	
	8 %	Návštěva těchto škol nebyla dokončena kromě 1ročního kursu zubní instrumentářky.

Ve vzdělání dívek tedy převládá základní škola, v 65 % ukončená bez opakování třídy, ve 29 % s opakováním, 6 % zvláštní škola.

V učňovských internátech: učební poměr do 1 roku	29 %
učební poměr do 3 let	7 %

Vyučeny byly pouze 2 %.

Učební poměr nebyl dokončen z různých důvodů: absence, útěky, většina dívek přešla do pracovního poměru jako pomocné dělnice. Jen málo jich pracuje v jiných oborech jako prodavačky, servírky — většinou sezónně.

Vyšetření intelektu bylo provedeno u šedesáti pacientek (Raven test).

Výsledky: 62 % podprůměr — z toho 13 % defektní — v pásmu debility.
38 % průměr — z toho 21 % nadprůměrných.

Téměř dvě třetiny jsou intelektově podprůměrné. U dívek s průměrným nebo nadprůměrným intelektem byly často udávány špatné školní výsledky. Lze to přičíst vlivům výchovného prostředí a rodinným situacím.

Sociální původ: Většina zkoumaných dívek pochází z dělnických rodin.

Pohlavní styk: Téměř polovina dívek udává první pohlavní styk v 15 a 16 letech.

v 15. roce věku 18 %
v 16. roce věku 17 %
před 15. r. věku 10 %: ve 13 letech 4 %, ve 14 letech 6 %

Tím se rozumí pohlavní styk dobrovolný.

Dále bylo udáno 16 % znásilnění, a to vesměs před 15. r. věku

Zdůrazňuji »bylo udáno«, neboť tuto skutečnost dívky často zatajují, zvláště bylo-li znásilnění způsobeno vlastním nebo nevlastním otcem, kde často dochází k zastrašování dívký, prozradí-li tuto skutečnost.

Znásilnění provedeno:

Znásilněno v 15. roce věku	4 %	kamarádem	5 %
ve 14. roce věku	2 %	cizími muži	4 %
ve 13. roce věku	3 %	vlastním otcem	2 %
ve 12. roce věku	2 %	otcovým spolubydlícím	1 %
v 11. roce věku	1 %	partou mladistvých	1 %
v 10. roce věku	1 %	dvěma známými	1 %
neví přesně v kolikátém r.	3 %	matčiným druhem	1 %
		bratrancem	1 %
	16 %		
			16 %

Další počet mužů, s kterými měly dívky pohlavní styk, je různý. Kolísá mezi jedním až dvaceti muži. Některé dívky také udávají, že nevědí přesný počet, že mohou udat jen počet přibližný. Při rozhovoru na toto téma uvádějí, že jim nedělá žádné potíže (citové) navázat v tomto smyslu kontakt s cizím mužem.

Časté střídání pohlavních styků přináší nebezpečí onemocnění pohlavní nemocí. Nejčastěji to bývá onemocnění kapavkou (Go.). U zkoumaných dívek bylo konstatováno 49 % pozitivní Go, tedy téměř jedna polovina. Upozorňuji, že toto číslo není reprezentativní pro výskyt kapavky u mladistvých v oddělení, neboť byly zkoumány hlavně ty dívky, které déle pobývaly v oddělení, tedy hlavně ty, které se léčily. Ale i tak je to varovné číslo.

K bližšímu rozboru jednotlivých kategorií:

Dívky adoptované a nevlastní:

Adoptivní rodiče se podle údajů dívek starají o děti dobře. Podobně i rodiče nevlastní (většinou). Ke zvratu dochází v době, kdy se dítě dozví, že má nevlastní rodiče nebo alespoň jednoho nevlastního rodiče. K sdělení této skutečnosti dochází v různém věku dítěte, podle okolností, které toto sdělení vynutily nebo vyvolaly. Dívky shodně uvádějí, že u nich došlo k citové krizi: »a všechno jako by se změnilo«. Jakékoli potrestání, které dříve snášely bez velkých námitek od vlastního otce — matky, nyní od nevlastního otce — matky snášejí velmi těžce. Z obou stran začnou výčitky a rodiče, kteří doposud pečlivě tajili, že dcera není vlastní, v rozčilení počnou dceři vyčítat její vlastní rodiče, jejich případné špatné vlastnosti. Neznají-li je, přisuzují špatné návyky i chování dcery dědictví po vlastních rodičích.

Situace v rodině dosud spořádané se stává nesnesitelnou. Dcera začne utíkat z domova, hledá své vlastní rodiče, popřípadě matku nebo otce. Utíká obvykle bez uvážení, nezná přesnou adresu, utíká bez peněz i prostředků. Na těchto útěcích pak dochází k různým dobrodružstvím, navazují se známosti s hochy a děvčaty, osamělosti a bezradnosti dívky využívají různí muži. Na těchto cestách také dochází často k znásilnění dívek, ke krádežím, svedení k pití alkoholu apod.

Nakonec při setkání s vlastními rodiči dochází většinou ke zklamání. Vlastní matka, která popřípadě má již novou rodinu, je uvedena do rozpaků objevením se dospělé dcery, někdy žije v neutěšeném prostředí, jako alkoholička, prostitutka apod.

Všechny tyto okolnosti silně naruší citový život dívky, která již beztak žije v citové krizi.

Zdálo by se, že návrat domů po tomto zklamání bude nadějný pro shodu s adoptivními rodiči. Ukazuje se však, že po návratu domů je dívka většinou vystavena pláči, výčtkám, bití, děvče na tuto situaci reaguje novým útekem, který již bývá počínajícím článkem řetězu dalších útěků.

Další útoky již mají jiný charakter. Utíká se již účelově, dívka se domluví s určitou osobou, má již svoje kontakty, zkrátka již se »hned tak ve světě neztratí«.

Některé případy ze záznamů:

Př. 1: Věra byla adoptována v raném věku. Matka ji nechala v kojeneckém ústavě, otec utekl, neví kam. V nové rodině žila spokojeně, rodiče se o ni dobře starali. Když jí bylo 10 let, matka jí sdělila, že je adoptovaná, prý z obavy, aby se to dcera nedozvěděla od cizích. Věra si dodnes pamatuje detaily z této chvíle. Zpočátku této zprávy

nechtěla věřit. Když byla konečně přesvědčena, bezútešně se rozplakala. Druhý den utekla z domova hledat svoji pravou matku. Doslechla se, že bydlí v Nuslích. Hledala ji tam dům od domu. Podle údajů adoptivních rodičů se po návratu domů značně zhoršila v chování. Ve škole měla horší prospěch, ke konci roku měla dvojku z chování. Začala se toulat s partou chlapců a děvčat, propadla nakonec zcela jejich vlivu. Započatý učňovský poměr nedokončila. Měla známost s hochem, rodiče tomu přáli, nechala však toho, začala se toulat, utíkat z domova. Byla umístěna v domově mládeže se zvýšenou výchovnou péčí, odkud si ji rodiče po čase vzali domů. Znovu útký a toulání.

Při rozhovoru žádá úpěnlivě o radu, jak by se dozvěděla adresu své pravé matky. Přeje si ji poznat za každou cenu. Sděluje, že doma ji již nic nedrží ani v domovech mládeže se jí nelíbí.

Rodiče se shodují ve svých výpovědích s jejími, jsou zoufalí, nevědí si rady. Litují, že vůbec kdy nějaké dítě adoptovali, přejí si hlavně, aby dceři bylo již 18 let a oni za ni nemuseli mít odpovědnost.

Opětované umístění Věry do domova mládeže, opětované útký odtud, znovu přichází na naše oddělení na preventivní vyšetření. Při každém dalším příchodu lze pozorovat zhoršení v jejím chování, vypráví klidně své příhody na útěku, líčí situace, o kterých by dříve nedokázala ani mluvit. Do budoucna nemá žádné plány, žije ze dne na den. Ostatní dívky ji uvádějí jako iniciátorku úteků.

Př. 2: Soňa byla adoptována v prvním roce z kojeneckého ústavu. Vlastní matku nezná. Adoptivní rodiče (oba úředníci) se o ni starali dobře. Když Soně bylo 14 let zemřela matka na rakovinu. Po matčině smrti se Soňa náhodně dozvěděla, že rodiče jsou nevlastní. Uvádí, že to byl pro ni velký otřes. Uchylovala se do samoty, otce nechtěla vidět. Při nejbližším potrestání vyhrožovala otci, že uteče. Za rok se otec oženil. Nová matka, funkcionářka, je na ni hodná, má však na rodinu málo času. Soňa se jí ostýchá, již proto, že je to její druhá nevlastní matka. Soňa absolvovala devítiletku s průměrným prospěchem. Pak studovala na zemědělské škole. V červnu, když se vrátila z internátu a zjistila, že jsou rodiče na nějakém zájezdu, sebrala věci do tašky a odešla také. Nejdříve se zdržovala v okolí, přespávala u známých, později odešla na Slovensko hledat svoji vlastní matku. Matka mezitím změnila bydliště, nenašla ji. Na cestě se seznámila s partou chlapců a děvčat, s kterými pak jezdila. Na této cestě byla také znásilněna. Nakonec byla zadržena VB a přijel si pro ni otec. Po návratu domů nastoupila do zaměstnání. Při nejbližší neshodě s rodiči utekla znovu. Své příhody na útěku rodičům nesdělila. Svěřuje se, že cítila potřebu o své situaci s někým pohovořit, nevěděla však, komu by to řekla. Šla za sociální pracovníci a žádala ji, aby jí našla byt a zaměstnání, aby nemusila být doma. Ta prý jí to rozmluvila. Prohlašuje, že z domova uteče opět.

Psychiatrický nález: Psychiatrické poruchy nejlépe. Senzitivní osobnost reagující na sdělení, že je adoptovaná.

Př. 3: Pocit zklamání dívky, když zjistí, že jeden z rodičů je nevlastní, zvláště je-li toto sdělení vázáno na další traumatizující zážitek, jako je rozvod rodičů, je velký.

Milada je nemanželská, matka ji měla za svobodna. Otcovi rodiče manželství nepřáli, oženil se proto s jinou ženou a dceru si vzal k sobě. Milada neměla potuchy, že má nevlastní matku. Měla ji ráda a ta se o ni dobře starala. Když bylo Miladě 10 let, rodiče se rozvedli. Prý z matčiny viny. Když se matka stěhovala a dcera chtěla odejít s ní, sdělila matka Miladě, že je její nevlastní matka, aby proto zůstala u otce. Milada, která měly vždy raději matku než otce, nesla toto sdělení velmi těžce. Přestala se ve škole učit a začala utíkat z domu. Dva roky žila s otcem sama, než se otec oženil. K své nové matce již nepřilnula, i když se o ni dobře stará. Otec již dříve dceru často bil kvůli každé maličkosti. V poslední době již bití nesnáší, reaguje útekem. Na útký z domova prý si již zvykla. Otec jedná o umístění dcery v domově mládeže se zvýšenou výchovnou péčí. Milada je s tímto rozhodnutím svolná. Sama přiznává, že se dá lehko svést a že potřebuje nad sebou dohled. Doslovně: »Je těžko si odvykat jen tak lítat a nemyslet na nic a nestarat se o nic. Hlad mě nevadí, zvykla jsem si. Hlavně, že je co kouřit.«

Vyšetření inteligenčním testem: Intelektová kapacita zjevně podprůměrná.

Neúplná rodina:

V rodině, kde chybí matka, bývají děti svěřovány do péče dětských domovů nebo do péče prarodičů. Děti vychovávané u babičky si nenaříkají na nedostatek lásky, naopak, obvykle se jim příliš povoluje.

Př. 1: Když byly Janě 2 měsíce, matka sebrala jejího bratra a sestru a odešla od rodiny. Janu prý nechťela, protože měla křivé nožičky. Dodnes neví kam odešli. Otec žije s Janou u babičky, které Jana říká maminko. Babička je na ni moc hodná. Jana toho využívala, chodila za školu, dopisy ze školy zadržela a roztrhala. Jeden dopis babička zachytila a odvedla Janu do školy. Třikrát propadla, vyšla v šesté třídě. Když od ní otec vyžadoval, aby byla večer včas doma, utekla ke strýci, odtud pak se známým hochem ke kamarádce. Sociální pracovnice navrhla její umístění v domově mládeže. Otec prý se k soudu nedostavil. Chtěla by zpět k babičce, stýská se jí.

Zůstane-li matka na výchovu dětí sama, stěhuje si často na obtížnost tohoto úkolu: »Brala jsem si dopolední směny, abych se odpoledne mohla věnovat dětem. Musela jsem však budit děti v 5 hodin ráno. Rozespale jsem je vedla ke škole, kde musely čekat, až je pustí do družiny. Děti si tam sedaly na beton, Miluška stále trpěla chronickými záněty uší. Učení jí nešlo, i když se snažila.« Matka nyní žije s druhem, je ráda, že našla někoho, kdy s ní sdílí její starosti. Dcera jí utíká z domova, nepřeje si, aby matka měla někoho mimo své děti. Matka se brání proti vyslovení ochranné výchovy nad dcerou, chtěla by mít obojí, druhu i děti.

Někdy opět dá matka přednost svému druhovi před svými dětmi.

Př. 1: Soňa je ze tří dětí nejmladší. Před osmi lety jí zemřel otec. Matka žije 7 let s druhem, Soňu dala k babičce. Když chodila do 9. třídy, vzala si ji matka k sobě. Matčin druh, když se opil, ji chtěl znásilnit, a proto se vrátila k babičce. Když jí bylo čtrnáct a půl roku, šla přát k vánocům matčině přítelkyni, která ji přemluvila, aby se tam zdržela na svátku. Zamkla dveře. Tam Soňu znásilnil její podnájemník. Byla držena v bytě tři dny. Případ byl projednáván soudně. Nyní udává, že je dva měsíce těhotná, má známost, chce se vdávat. Matka, která potvrzuje dceřiny výpovědi, svádí všechnu vinu na dceřiny kamarádky. Dostala prý se do špatné společnosti. Nakonec uznává, že se měla výchově dcery více věnovat. Od druhu prý půjde, ale hlavně proto, že on se chce ženit s jinou a ji upozornil, že se bude muset stěhovat.

Vlastní rodiče — rozvraty v rodině — 48 %

Ze zkoumané skupiny jako příčiny rozvratu udávají:

Po rozvodu nebo v rozvodu	13 %
Alkoholismus rodičů	9 %
Otec bil dceru pro každou maličkost	6 %
Rodiče bili dceru pro každou maličkost	3 %
Matka dceru surově bila	2 %
Matka prostitutka	2 %
Rodiče žijí každý jinde	3 %
Otec znásilnil dceru	2 %
Otec opustil rodinu	2 %
Otec občas opouští rodinu	1 %
Matka utekla od rodiny	1 %
Matka se o děti nestarala	1 %
Rodiče spolu bydlí, ale nemluví spolu	1 %
Matka protěžuje bratra, dceru nemá ráda	1 %
Matka si po rozvodu vodila muže do bytu a platila jim	1 %
	48 %

Rodina šla svým historickým vývojem podle vývoje společnosti. Dnes dospěla u nás ke stupni, kdy jsou manželé právoplatnými partnery. K manželství je možno přistupovat svobodnou volbou. Záleží na úvaze obou manželů, přejí-li si mít děti. Je opravdu velmi důležité, aby se pro to rozhodli s plnou odpovědností a této odpovědnosti si byli vědomi po celou dobu výchovy dítěte. Neplní-li pak svoji funkci dobře, nedají se škody napáchané na dětech ničím napravit. (Cituji 9.) »Rozvrácené rodinné poměry, zastrasování mládeže, vyhrožování nebo dokonce hrubé tělesné tresty narušují správný vývoj mozku a nervové soustavy a obracejí se v chování, jednání a vystupování mládeže

stejně jako v její rozumové činnosti. Tvrdá výchova otupuje nervový systém a vede k utváření nežádoucích povahových vlastností a charakterových rysů mladých lidí.»

Uvedu několik příkladů ze záznamů z této skupiny:

Tam, kde je alkoholik jeden z rodičů, popřípadě oba rodiče, líčí dívky hrůzostrašné scény, které jako malé děti prožívaly nebo dosud doma prožívají.

Př. 1: *Vendule* je 17 roků, je z pěti dětí nejstarší. Má jednu nevlastní sestru. Nejmladší dvojčata jsou jeden a čtvrt roku stará. Otec — horník je alkoholik. Denně přicházel i přichází domů opilý, dělá rámus — bije matku i děti. Děti se nevyspí ani jednu noc, mohou spát jenom tehdy, má-li otec noční službu. Jinak spí ve dne, když přijdou ze školy. Matka v noci odvádí děti k sousedům nebo k babičce apod. Děti se ráno vracejí domů, když otec odejde, a vypravují se do školy. Vendula utekla poprvé z domova ve čtrnácti letech, když již déle nemohla snášet takový život. Byla pak rok v dětském domově, kde se jí líbilo. Rodiče si ji vyžádali zpět. Po vymození osmiletky pracovala jako dělnice v cihelně. Otec ji vzal z práce domů, aby se starala o domácnost a hlídala děti. Matka se v poslední době změnila, dala se také na pití a o domácnost se přestala starat. V poslední dny se dozvěděla, že matka chodí s mladými muži, jednou ji dokonce s jedním přistihla. To také bylo důvodem, proč nyní utekla z domu. Domů se vrátit nechce, nemůže tam již déle vydržet. Zde v nemocnici se jí líbí, přála by si tu zůstat. První pohlavní styk měla v šestnácti letech, byla znásilněna kamarádem. Od té doby měla pohlavní styk s dvěma mládenci. Měla známost, ale hoch ji nechal, protože neměla čas chodit na schůzky. Našel si jinou. Přála by si žít trochu pro sebe v klidném prostředí.

Rozvraty v rodinách vytvářejí neurotické prostředí, rodiče se přestávají o děti starat, neboť řeší své osobní problémy. Děti se počnou toulat, přidružují se do různých part, hledají jiné opory.

Př. 1: *Anně* je 17 roků. Je nejstarší ze tří dětí. Otec instalatér, matka dělnice. Do deseti let byla vychovávána u babičky. Byla tam spokojena. Pak si ji rodiče vzali domů. Rodiče se stále hádali, otec nechodil domů, přespával u jiné ženy. Bratr se toulal, nechodil do školy, byl přeložen do zvláštní školy, později umístěn v dětském domově. Loni na podzim odešel otec z domova. Matka se o děti málo starala, měla hlavně zájem, aby se otec vrátil. Od té doby, co otec odešel, začala se Anna toulat. Ve škole se zhoršila v učení, vyšla pak devítiletku se čtyřkami. Nastoupila do učebního poměru prodávačka, odkud odešla, protože ji tam podezírali z krádeže jednoho pomeranče. Říká, že ho nevzala, dostala prý jej od kamarádky. Pak následovaly dva krátkodobé pracovní poměry jako dělnice. Měla absence v zaměstnání, toulala se s kamarády. Z domova utekla k babičce. Matka tam za ní přišla a vyčítala jí, že je děvka. Anna se tedy sebrala a odjela s kamarády na tramp. Pohlavní styk ještě neměla. Matka jí chce dát do domova mládeže, ale Anna tam nechce, chtěla by zpět k babičce.

Babička pláče, mrzí ji, že to s vnučkou takhle dopadlo. Tvrdí, že dokud byla u ní, dělala dobrotu. Chce matku přemluvit, aby nechala vnučku opět u ní. Žádá, abychom si pozvali matku.

Matka udává, že je po operaci (* hysterektomie pro ** Ca), je prý nervově zničená, chce jen klid. Dceru doma nechce, má doma dva syny, 15 a 14 roků, starší je v internátě. Nechce zkrátka dát děti dohromady. Ve vzteku by prý do holky vrazila kudlu. Dcera ji zklamala, hlavně ji rozzlobila tím, že bydlela tři týdny u manžela a u té ženy, dokonce prý otce přemlouvala, aby tam zůstal a nevracel se. Svedla prý také na manžela, že ji obtěžoval. Byli proto voláni na VB, kde to vyvrátili. Všim prý je vinna jenom parta, které se dcera chytla.

Nakonec matka odchází s tím, že dceru nechá babičce, protože chce mít jenom klid. Manžel jí dává 600 Kčs a platí na syna do internátu. Sama je nyní v důchodu. Anna slibuje, že bude u babičky dělat dobrotu, jen aby nemusila do domova mládeže.

Rozpory mezi láskou a nenávistí k vlastní matce vyvolávají citové konflikty tam, kde matka náhle změnila své chování:

* Hysterektomie: vynětí dělohy.

**Ca = carcinom = rakovina.

Př. 1: *Hance* je 17 roků. Je ze sedmi dětí, vychována u rodičů. Devítiletku vyšla s trojkami. Půlroční učební poměr, pak jako dělnice. Udává, že když jí bylo 9 let, začal se otec opíjet, bil matku i děti. Když jí bylo 11 let, rodiče se rozvedli, žili však spolu ještě 4 roky, protože otec nedostal byt. Výstupy a hádky byly na denním pořádku. Konečně se otec odstěhoval k nějaké ženě. V patnácti letech měla Hanka první pohlavní styk. Když jí hoch odešel na vojnu, našla si jiného, s kterým chodila jeden a půl roku. Letos od vánoc si matka náhle počala vodit domů mladší muže, kterým platila za pohlavní styk. Děti vždy odvedla k sestře. Hanka si doma nechtěla lehnout do své postele, protože v ní spali cizí muži. Chodila proto spát k vdané sestře. Řekla svůj názor také matce, která jí za to rozbila hlavu botou. Odešla z domu a od té doby bydlí u kamarádky. Případem se již zabývá sociální péče kvůli umístění v domově mládeže.

Hanka se chová slušně, zdvořile. Na dotaz, koho má raději, zda otce nebo matku, se rozpláče. Říká, že matku měla velmi ráda, nyní prý ji nenávidí. Je zřejmé, že dosud bojuje s těmito protichůdnými city.

Po dvou měsících je opět v našem oddělení po útěku z domova mládeže. Cítí se ukřivděna, že se jí matka tímto způsobem zbavila. Její chování během pobytu je provokativní, vybízivé. Je nápadně nalíčena, při besedě na pokoji ostentativně prohlašuje, že od života nemůže již nic očekávat, že ji všichni zklamali. Matce již nevěří a co se týče manželství, doma prý měla dobrý vzor pro to, aby se nikdy nevdávala.

se

Některé děti mají sice vlastní rodiče, prostředí doma je však takové, že děti ohrožuje a je nutno je odtud vzít a umístit mimo domov u příbuzných nebo v dětských domovech.

Při. 1. *Ludmile* je 17 roků. Na naše oddělení se dostala s uvedením, že se v poslední době toulá po Praze, přespává ve vagónech apod. L. má vlastní rodiče, je starší ze dvou dětí. Od dvou měsíců do šesti let byla vychovávána u babičky a dědečka, od šesti do patnácti let v dětském domově. Pak 1 rok učební poměr tkačlena. Nyní bydlí u babičky, pracuje jako dělnice.

Rodiče se rozvedli, když byly L. 3 roky, bydleli však dále ve společném bytě. Matka si tam vodila muže, otec ženy, hádali se a prali. Teprve před třemi roky se od sebe odstěhovali. Otec se oženil, matka žije s druhem. Mladší sestra L. žije u matky, i tu však často dává k babičce.

Ludmille se v dětském domově líbilo, ještě nyní tam jezdí na dovolenou.

První menstruace ve třinácti letech. V patnácti letech byla znásilněna na louce v Krči, kde ji chytila parta mladíků a jeden z nich ji znásilnil. Nikomu to neřekla. Další pohlavní styky udává s dvěma muži. Její hoch je nyní na vojně, chtějí se vzít.

V poslední době se nepohodla s babičkou, protože chodila pozdě domů. Babička prý jí vyčítala, že ji živí a šatí, a vyhodila jí kufry ze dveří. L. kufry sebrala a šla k vlastnímu otci, kde byla týden, pak jela za svým hochem na vojnu. Potom se potulovala. Babička je 85 roků, je prý nervózní. Dědeček je na ni přísný.

L. je hezká dívka, čilá, příjemného chování. Intelekt lehce nad průměr. Vyjadřuje se optimisticky.

Rozhovor s dědečkem: Dědeček si stěžuje na vnučku, že nechce poslouchat, v zaměstnání prý se nechala svést kamarádkou. O jejích přestupcích vypráví s humorem. Uznává, že L. s babičkou dost povolovali, bylo jim jí líto, že nepoznala domov. Matka prý dceru nechce, protože se bude znovu vdávat. Stěžuje si, že v domově mládeže, kde L. byla, měla děvčata velkou volnost. L., která tam chodila do práce, měla absence a udržovala tam známost s ženatým mužem. Je z ní bezradný, nic doma nepomůže, v poslední době krade i peníze. S babičkou ji rozhodně nezvládnou. Přišlo prý od soudu prodloužení pobytu v domově mládeže. Dědeček je ochoten vzít ji po návratu opět k sobě. Finančně je na tom slušně, neboť si přivydělává k důchodu. Dokonce má uloženo 15.000 Kčs. Po čase se dozvídáme, že Ludmila, která byla propuštěna z domova mládeže s podmínkou, zůstala tam pracovat jako pomocná kuchařka.

Reakce matek, které se dozvědí, že jim manžel nebo druh znásilnil dceru, jsou překvapující. Po prvním zděšení a výstupu s mužem začínají k dceři zaujímat určitý odstup, straní se jí, dokonce ji začnou podezírat a dívat se na ni jako na původce všech mrzutostí. Tyto reakce udávalo shodně několik dívek podobně postižených:

Př. 1. *Hance* je 15 roků. Je ze tří dětí, má vlastní rodiče. Otec je horník, matka dělnice. Hanka absolvovala osmiletku, vyšla s třemi trojkami. Když chodila Hanka do 8. třídy, měla pohlavní styk se svým kamarádem Petrem. Otec, který se to dozvěděl, zpočátku jí pro to domlouval, později ji znásilnil a odůvodněním, že »když už hochu měla, může mu dát také«. H. po znásilnění utekla na několik dní z domova, spala u kamarádky.. Opakovalo se to ještě dvakrát, pokaždé potom utekla. Matce se to bála říci, řekla to učitelce ve škole. Ta hlásila případ sociální péči. Otec prý vše popřel, byl však vzat do vazby. Matka, když bylo po prvním rozčilení, přestala s dcerou mluvit. Podezírala prý ji, že to vše vyprovokovala ona. Hanka proto utekla z domova. Na svém útěku střídala známosti i pohlavní styky. Nyní udává, že je dva měsíce těhotná, neví však přesně s kým. Snad s mladíkem, s kterým se zná půl roku. Matka ji doma nechce, jedná o jejím umístění do domova mládeže, kam pak také přechází.

Některé dívky vidí v umístění v domově mládeže východisko ze své situace, jiné se brání »zuby nehty«, i když výchovné podmínky u svých rodičů nemají:

Př. 1. *Aleně* je 16 roků, podle výšetření je panna. Je ze dvou dětí, mladší sestře je 11 roků. Vychovává u rodičů. Doma to nikdy nedělalo dobrotu. Matka chodila za jinými muži, otec ji proto tloukl a nedával jí peníze. Nyní rodiče žijí 6 let odděleně, k rozvodu dosud nedošlo. Otec žije s družkou, která jej bije. Matka, které je 50 roků, žila 4 roky s 54letým mužem, který však jí chodil za jinými ženami. Měl asi 3 děti, každé prý s jinou ženou. Na Alenu i její sestru byl slušný. Jen jednou prý Aleně sahal na prsa, když však to řekla matce, přestal. Nyní žije matka s 28letým rozvedeným mužem, který platí na jedno dítě. Nynější matčin druh obě děti bije, hlavně Alenu, kterou chce vyštvať z domova. Prohlašuje, že když nepůjde Alena, půjde prý on. Jednou Alenu zbil do bezvědomí, takže musela být odvezena do nemocnice, kde ležela 10 dní. Matka dceři vyhrožovala, že ji dá do polepšovny, když to na něho řekne. Matka prý ho má ráda, žárlí na něho, je z toho velmi nervózní. Jednou, když Alena pletla a neslyšela, co na ni matka chce, se matka tak rozzlobila, že dceru uhodila kladivem. Někdy Alenu bijí oba. Jednou ji matčin druh tloukl hlavou o trubku u kamen, až na ni povalil kamna. Utekla k sousedce, kde byla 3 dny. Alena absolvovala devítiletku, pak zemědělskou školu, kterou nedokončila. Odešla tam odtud kvůli děvčatům, která ji bila, protože na ně řekla, že si vodí mladíky na pokoj. Nejraději by šla k vlastnímu otci.

Alena je hovorná, sdílná, převládá dětský způsob vyjadřování »byla bych hodná, budu hodná« apod. Na situaci nazírá kriticky.

Rozhovor s otcem: Otec přišel sám. Potvrzuje dceřiny údaje. Doplnuje, že dcera je »prý trochu na nervy«, protože se občas třese a cuká jí v obličeji. Rozchod s manželkou prý byl z viny manželky, protože si vzala do bytu jiného. Matka prý se o výchovu dcery nestará, žádal proto o umístění dcery někdo z domova mládeže, aby měla pořádek a naučila se pořádku. Matka s tím nesouhlasí, nutí jej, aby to odvolal. Přišel se tedy dcery zeptat, jak by to chtěla. Je nešťasten z toho všeho, jak to dopadlo. O rodinu prý se staral, nepil. Nyní žije s družkou, navrhuje, že by mohla jít dcera k němu.

Při konfrontaci s otcem jej dcera prosí, aby si ji vzal k sobě, slibuje, že bude pracovat a vůbec dělat dobrotu. K matce se nechce vrátit.

Vlastní rodiče — v rodině vše v pořádku — působí jini činitele 25 %.

Vliv party	14 %
Vliv kamarádky	6 %
Dcera epileptička	1 %
Útěk z internátu pro křivé obvinění z krádeže	1 %
Malý byt (13 lidí v jedné místnosti)	1 %
Utíká bez příčiny — touha po dobrodružství	1 %
Matka si nepřála, aby chodila s cikánem	1 %
	25 %

Vliv party a vliv kamarádek se obvykle začne nejvíce projevovat v posledních letech základní školy:

Př. 1. 17letá *Eva* je ze čtyř dětí druhé dítě. Nejmladší bratr 14 roků. Otec žemeslník, matka dělnice. Eva měla do 9. třídy dobré chování i slušný prospěch. V 9. třídě začala chodit s kamarádkou »za školu«. Chodily se koupat, do kina apod. Vyšla se čtyřmi dvojkami a s trojkou z chování. Po skončení školy učební poměr — krejčová. Když jela jednou z internátu domů, potkala na hlavním nádraží známé chlapce a děvčata, kteří ji pozvali, aby šla s nimi. Toulala se pak s nimi 14 dní, přespávala u kamarádek a v parku, protože se pak již bála jít domů. Byla proto vyloučena z učebního poměru. Našla si zaměstnání jako mechanika. Její parta jela na bigadu, odešla klidně ze zaměstnání a jela s nimi. Podobně v létě bez ohlášení doma odjela s partou »na čundr«. Rodičům vždy slíbila, že se to již nebude opakovat, ale jakmile se potkala s partou, nemohla odolat a dala se svést. Sama nevěří ve svoji pevnou vůli.

Př. 2. *Blance* je 18 roků. Je ze čtyř dětí. Nejstarší sestra je 19 roků, nejmladší jsou sedmiletá dvojčata. Vlastní rodiče: otec pomocný dělník, matka uklízečka. Žijí sporádaně. Blanka navštěvovala jesle, mateřskou školu, devítiletku vyšla s trojkami. Rok v učebním poměru servírka, nechala však toho, protože si rodiče přáli, aby šla vydělávat peníze. Pracovala pak jako skládačka prádla. V té době se seznámila s partou hochů a děvčat, chodila s nimi do kavárny Luxor, nakonec přestala chodit vůbec do práce. Se svým mláďencem utekla do chaty, kde byli 3 týdny. Po rozvázání pracovního poměru měla ještě dva krátkodobé pracovní poměry. Nyní před odchodem svého nynějšího hochu na vojnu odešla z domova a bydlela u něho 14 dní.

B. je klidná, líčí suverénně své přiběhy, svoji situaci vidí nadějně. Uznává, že tímto způsobem nemůže pokračovat, své útky hodnotí jako touhu po dobrodružství. Intelektově lehce nad průměr.

Matka udává o dceři, že je lehkomyšlná, myslí prý si, že jí vše projde. Doma jsou na ni hodní, nemá příčiny k útekům z domova. Snadno se dá každým svést. Ostatní děti jsou hodné. Starší sestra je vzorná, své věci má v bezvadném pořádku. Blanka si je od ní bez dovolení vypůjčuje a na útěku jí je zničí. Matka souhlasí s tím, že bylo chybou vytrhovat ji z učebního poměru. Kvalifikace a zajímavé zaměstnání, popřípadě další studium by mohlo zájmy této bystré dívky vést jiným směrem.

Strach z trestu doma vede děti k prodlužování úteků:

Př. 1. *Haně* je 15 roků, je jedináček. Otec zámečník, matka byla do dceřiných 8 let v domácnosti, starala se o dceru. V rodinném domku bydlí také prarodiče, kteří Hanku rozmazlují. Hanka od dvou let nosí brýle, v šesti letech operace, na jedno oko špatně vidí. Mrzí ji, že ještě trochu šilhá, ale bojí se jít znovu na operaci. Udává, že od rodičů byla přísně vedena, byla i často bítá. Mamince se žádná její kamarádka nelíbila, chtěla, aby chodila stále jen s rodiči i v neděli. Měla kamarádku Jarku, s kterou měla zakázáno se stýkat, proto za ní utíkala tajně z domova. Jednou se s ní šla koupat místo vyučování, ve škole se to dozvěděli a děvčata za to měla dostat ředitelskou důtku. Hanka se bála rodičů, a proto si děvčata vzala věci a odjela do Kladna, kde pracoval Jarčin otec (rozvedený) a kde měla Jarka v učilišti bratra. Jarčin otec jim peníze nedal, bratr v učilišti nebyl, děvčata proto přespávala v aleji. Neměla nic k jídlu. Když se bratr vrátil z domova, kam odjel, přivedl kamaráda a všichni se vydali na cestu. Šli pěšky k Máchovu jezeru, spali v lese, za 3 Kčs si koupili housky, Hanka zhubla o 8 kg. Tam byli také zadržení Veřejnou bezpečností.

Po čtrnácti dnech přijel Jarčin bratr domů a prohlašoval, že se mu v internátě nelíbí, že chce utéci, aby ho vyhodili. Obě děvčata šla s ním, přespávali v oboře a domů se kradli pro jídlo. Byli všichni zadrženi Veřejnou bezpečností a dívky byly poslány na venerologické oddělení. Zde na oddělení se chystaly utéci po prostěradle z okna, ostatní dívky však na ně zavolaly noční službu. Udávaly potom, že chtěly utéci, než je odvezou do kárného tábora.

Matka přičítá všechnu vinu kamarádce, která prý dceru svedla. Do jejího bratra prý je Hanka zamilovaná. Dále říká, že doma babička Hanku rozmazlovala a když byla Hanka od rodičů trestána, brala ji v ochranu, dokonce prý ji štvála proti rodičům. Uznává však také, že bití patnáctileté dcery nepřinášelo žádné výsledky.

Po měsíci matka informuje, že Hanka po návratu domů dobře pracovala. Přivedla matce kamarádku, hodnou dívku. Pak náhle matka zjistila, že se sešla s Jarčíným bratrem. Otec ji proto zbíl řemenem. Babička s dědečkem vyběhli na chodbu a křičeli na rodiče, proč dceru bijí. Druhý den nato Hanka snědla 6 prášků proti bolesti hlavy a zvracela. Ze zaměstnání ji odvezli do nemocnice.

Shrnutí údajů:

Zkoumané dívky, nuceně předvedené na venerické vyšetření pro útek z domova od rodičů, z domovů mládeže, pro potulování apod. pocházejí většinou z dělnických rodin. Většina z nich má vlastní rodiče (73 %), ve většině těchto rodin jsou rozhárané rodinné poměry (48 %). Nejvíce dívek pochází ze dvou dětí, poměrně stejným dílem ze tří a ze čtyř dětí. Jedna třetina dívek prošla již kolektivními výchovnými zařízeními, většinou dětskými domovy. Ve školním vzdělání dívek převládá ukončená základní škola, 62 % bez opakování třídy, ostatní opakovaly některou třídu nebo navštěvovaly zvláštní školu. Vyučeny jsou pouze 2 %, ostatní, které nastoupily do učebního poměru, se nedoučily a pracují většinou jako pomocné dělnice. Další studium započalo 8 %, dokončilo 1 %. První pohlavní styk v 15.—16. roku věku udává 45 % dívek. Znásilněno 16 % dívek převážně před 15. rokem věku. Téměř u poloviny zkoumaných dívek zjištěno onemocnění pohlavní chorobou (Go) — vzorek není reprezentativní pro celkové údaje zjištěných onemocnění u mladistvých. U 60 dívek byl vyšetřen intelekt — z toho 62 % podprůměr — včetně 13 % defektní (debilita). Dívky s průměrným nebo i nadprůměrným intelektem měly často špatné školní výsledky.

Diskuse k jednotlivým bodům:

Vlastní rodiče — rozvraty v rodině: Nejpalčivější a nejškodlivější se zdají problémy dívek z rozvrácených rodin, kde jsou děti soustavně neurotizovány různými rodinnými situacemi, jak je vidno z předchozího vyčíslení. V našem případě jde o 48 %, což je číslo dosti velké. Alkoholismus, surové bití dětí, denní výstupy a hádky, nemravné scény před očima dětí, znásilnění dcery vlastním otcem nebo druhem matky, zanedbávání povinné péče o děti jak po stránce výživy, ošacení, nemluvě o výchově tam, kde jsou děti ponechávány samy sobě. Útek dětí za noci do zimy, k sousedům, když přijde otec domů opilý nebo i matka, popřípadě oba dva, ohrožování dětí na životě — tyto skutečnosti bohužel stále existují a denně se někde v některém domě v některou denní nebo noční dobu opakují. Tyto rodiny žijí obklopeny okolím přihlížejícím někdy pasívně, někdy aktivně. Skoro by se dalo říci, že dost často pasívně, uvážíme-li, že události probíhaly až do doby, kdy dívka bylo 15 let, kdy ji otec znásilnil, ztloukl, vyhodil aj., a dívka po útěku přichází na naše oddělení, popřípadě jinam, kde je to konstatováno. Své by mohly říci orgány péče o mládež na národních výborech, kde se často o těchto skutečnostech dovídají až tehdy, když příliš přesahují meze. Nelze zapomenout, že uváděné procento není reprezentativní pro výskyt těchto skutečností, teprve širší výzkum ve spolupráci s Veřejnou bezpečností, orgány péče o mládež, občanskými výbory, založený na širším podkladě, by mohl určit spolehlivější procento. Ale i tak je to varovné číslo.

Vlastní rodiče — v rodině vše v pořádku: Jenom 25 % dívek udává, že je v rodině vše v pořádku, a zde se také za spolupráce rodičů dají snadno zjistit příčiny jejich úteků z domova. Jako hlavní se zde ukazuje vliv party a vliv kamarádek. V těchto případech je také nejlepší možnost k nápravě, neboť rodiče jsou ochotni spolupracovat, mají o dceru zájem a snahu jí pomoci. Dojde-li zde k umístění dívky do domova mládeže se zvýšenou výchovnou péčí, zůstává většinou zachován kontakt rodičů s dcerou i možnost návratu

do rodiny. Tato možnost návratu je velmi důležitá. Tam, kde tomu tak není, ztrácejí dívky pocit jistoty a bezpečí, vede je k výrokům typu: »Mně už na ničem nezáleží, protože nikomu nezáleží na mně apod.«(ze záznamů). Při besedách dívky toto téma často probíraly. Zpočátku u nově příšlých z těchto rodin převládala předsevzetí, že až se vrátí, najdou si podnájem a zaměstnání, jen aby nemusily bydlet u rodičů. Později však, když mohly dívky ze slušných rodinných poměrů porovnat svoji situaci se situací dívek z rozvrácených a alkoholických rodin, počala se jejich předsevzetí viklat.

Stalo se, že mi některá taková dívka sdělila své zděšení z těchto poznatků a konstatovala, jak to ona má vlastně doma dobré. Také konfrontační pohovory s rodiči a dívkou přispěly k vysvětlení některých neshod mezi nimi. Někdy matka sděluje, že dceři ve vztaku nad jejím pozdním příchodem řekla, ať si jde, kam chce, a vyhodila ji za dveře. Byla pak sama překvapena, že to dcera vzala doslova. Pak celé noci nespala a dala po dceři pátrat.

Potrestat vyhazovem z domu může špatně dopadnout. Dcera se během útěku dostává do situací, v kterých si neví rady, jedná nepředloženě a bez uvážení.

K problému adoptovaných — nevlastních, nemanželských: Tyto dívky propadají citové krizi, když se jim sdělí, že rodiče nejsou vlastní, nezávisle na věkové hranici, v které toto sdělení přijímají (naše zkušenosti do 18 let věku). Krize, kterou prožívají, je žene do nepředložených jednání, jako jsou bezcilné útěky z domova, hledání vlastních rodičů, družení se do part, kde hledají náhradu: zkrátka reakce, které mají pak neblahé důsledky pro jejich další život. Tato zjištění potvrzuje i další průzkum v tomto směru.

Tato skutečnost vede k názoru, že by se děti nikdy neměly dozvědět, že nemají vlastní rodiče ani za okolností, jako je rozvod nebo rozvrat v rodině. I když rodiče žijí odděleně a dítě žije u jednoho z nich, snáší lépe skutečnost rozchodu rodičů než sdělení, že nemá vlastní rodiče. Ztrácí tímto sdělením pocit sounáležitosti k někomu. Zjištění, že naprosto nikomu nepatří, jsou pro ně podle jejich sdělení hrozná.

Podle našich záznamů se adoptivní rodiče většinou starají o děti dobře, taktéž většinou i nevlastní rodiče. Okamžikem, kdy to dítěti sdělí, nemění se jenom citový vztah dítěte k nim, ale mění se i jejich citový vztah k dítěti, neboť tyto vztahy navzájem souvisí. Rodiče pak nevědí, jak si vysvětlit (z rozhovoru), jak k tomu došlo, že se potom nějak s dcerou odcizili. Neuvědomují si, že stálým opakováním, že dítě není jejich, počnou si to sami náhle uvědomovat, neboť doposud na to skoro zapomínali. Další následky tohoto sdělení vyplynou postupně.

K neúplné rodině: Chybí-li dítěti otec a zůstane matka, která se o děti stará, vychovává dítě obvykle dobře, má-li k tomu potřebné podmínky (hospodářské, bytové aj.). O tom, že takové podmínky vždy nemá, vysvětluje jak z několika našich příkladů, tak z článků v denním tisku i z relací v rozhlasu, které sledují zlepšení a zvýhodnění podmínek pro pracující ženu. Matce zbývá na výchovu dětí obvykle málo času.

Chybí-li dítěti matka, ponechává otec děti zpravidla babičce, nebo je umísťuje do dětských domovů. Výchova u babičky v raném věku dětem prospívá, později se však většinou zjišťuje, že má babička slabou ruku (jsou i výjimky). Horší pro děti bývá, žijí-li u otce, který střídá své družky a takto přivádí dítěti pokaždé jinou vychovatelku, nebo na nátlak družky dává děti do různých dětských domovů, odkud si je při výčitkách svědomí bere občas domů a zase dává zpět. Takto děti později se dostanou i do domova mládeže se zvý-

šenou výchovnou péčí do 18 let. Pak konečně mu končí doba jeho odpovědnosti, neboť děti se stávají plnoletými. Často pak pronáší výroky jako: »Už aby jí (dceři) bylo 18 let, ať si pak dělá, co chce, končí mi odpovědnost« (z rozhovoru). Jsou však i takoví otcové, kteří se vzdají nového manželství alespoň do té doby, než dceru provdají.

Děti umísťované do dětských domovů ať už z jakýchkoli důvodů snadněji snášejí svoji situaci, jsou-li jim známy důvody, které k tomu vedly, a jsou-li tyto důvody dosti pádné k tomuto rozhodnutí. Snášejí to také snadněji, mají-li kontakt s rodinou, jsou-li si vědomy toho, že někde žije někdo, kdo o ně má zájem, mají-li perspektivu návratu. (Cituji 1.) »Nejasnost v tomto směru působí druhotné intrapsychické konflikty, dítě si vykládá odloučení nebo umístění v ústavu jako trest, jako ohrožení svého postavení, jako zoufalou situaci bez naděje na změnu. Podobně je důležité, může-li si udělat představu, po jak dlouhou dobu musí být odloučeno.«

Dochází pak k psychické deprivaci, která ovlivňuje celý další život dítěte.

Cituji 1/str. 205: »Pátrání po psychické deprivaci je nutné zvláště v případech delikvence starších dětí a mladistvých. Děti s opakovanými krádežemi, toulkami a záškoláctvím, děti lhavé, zlomyslné, agresivní jsou nezdárka dětmi, které strádaly afektivně a po dlouhou dobu svého vývoje.«

Častý výskyt pohlavních onemocnění u mladistvých dívek

Značný výskyt onemocnění Go ukazuje, že je třeba věnovat ještě větší pozornost boji proti šíření pohlavních nemocí, a to nejen po stránce léčebné, ale i ve formě prevence, hlavně ve včasném poučení mladistvých o pohlavních otázkách prostřednictvím osvětových besed, přednášek, a to již v posledních třídách základní školy. Jsou nutné i pohovory rodičů s dětmi na toto téma.

Zanedbání onemocnění kapavkou u mladé dívky může mít za následky různé záněty, později potraty a konečně i sterilitu.

Zatím se na nucené vyšetření posílají jen osoby podezřelé z tohoto onemocnění, provádí se i preventivní vyšetření chovaneček pro domovy mládeže. Mnoho těchto onemocnění však není zachyceno.

Občasné povinné prohlídky v tomto směru se zaručenou diskrétností by působily proti šíření těchto nemocí.

Je také třeba se zamyslet nad trestní postižitelností těch mužů, kteří zneužívají naivnosti mladistvých, svádějí je k pohlavnímu styku, popřípadě k pohlavnímu styku za úplatu. Jak se lidově říká: »Nebude-li poptávka, nebude ani nabídka.« To platí i obráceně, ale to právě dokazuje, že zde stojí vinníci na obou stranách, nejen mladiství.

Z á v ě r

Z této krátké studie vyplynuly některé příčiny, které vedou k útěku mladých dívek z rodin, ukázaly se neblahé okolnosti, do kterých se dívky tímto činem dostávají, odhalily se citové krize, v kterých se mnohé ocitají, i další cesty, které nastupují, jestliže se včas nezasáhne a nepomůže.

Bylo konstatováno, že nejvíce tu působí neurované a rozhárané rodinné poměry, méně svod party a kamarádek. U všech těchto dívek se vyskytuje značné procento onemocnění kapavkou.

K pohlavnímu styku dochází bez uvažování, časté bývá znásilnění dívek.

Первый половой стык же udáván nejvíce v 15. a 16. roku. Po prvním pohlavním styku přichází časté střídání partnerů, často bez velkého výběru.

Jak pomoci? Úprava rodinných poměrů, včasné vynětí dítěte z nezdravého rodinného prostředí, dosti diferencovaných domovů mládeže, aby bylo možno tříditi podle rozsahu mravního narušení s vytříděním dětí psychicky narušených a mentálně vadných (debilita). Zajistiti každému dítěti vyučení v oboru, který nejlépe vyhovuje jeho schopnostem. Po odchodu z kolektivních výchovných zařízení zajistiti vhodné zaměstnání i další evidenci. Mnozí potřebují i nadále pomoci a poradit. Působiti na rodiče dětí přes společenské organizace tam, kde jde o úpravu rodinných poměrů pro dítě. Postihovat dospělé, kteří špatným příkladem svádějí mladistvé. Kladné výsledky by také mohlo přinést zajištění větších možností pro adopci dětí, o které rodiče zájem nemají nebo projevují jen zájem spekulativní. Při každém zásahu do života dítěte, např. umístění v ústavě, svěření dítěte příbuzným, adopce apod., přistupovat k situaci se vši vážností na odborné úrovni, po vyčerpání všech možností v rodině vybrat pro dítě to nejvhodnější s plnou odpovědností. Důležité slovo zde také má výchova k rodičovství v předmanželských poradnách i další poučení rodičů o zásadách správné výchovy.

To vše jsou cesty, které by mohly přispět k úpravě daných situací.

Do redakce došlo v únoru 1966.

Literatura

- Langmeier—Matějček: *Psychická deprivace v dětství*. St. zdrav. nakl. Praha 1963.
Diskuse o problémech lidské genetiky a eugeniky: Časopis Věda a život, 3, 1955.
Luděk Kubička: *Psychologie školního dítěte a jeho výchova v rodině*. SZdN, Praha 1963.
Zdeněk Švancar a kol.: *Práce vychovatele v domovech mládeže*, SPN, Praha 1964.
Karel Procházka: *Venerologie* (učebnice). Lékař. nakl. Praha 1946.
Bedřich Engels: *Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu*. Svoboda, Praha 1949.
V. Čekalin: *Ljubov i semja*. Nakl. polit. liter., Moskva 1964.
Senta Radvanová: *Manželství a rodina v ČSR*, Orbis, Praha 1964.
Sborník rozhlasových přednášek a besed: Výchova dospívající mládeže. SPN, Praha 1959.
Speciální psychiatrie: Prof. MUDr. Zdeněk Mysliveček: St. zdrav. nakl. Praha 1959.

М а р и я Х у ш к о в а

Проблематика молодежи и побеги из родительского дома

Автор анализирует причины побега молодых девушек (в возрасте до 18 лет) из семьи. Исследование касается девушек, принудительно содержащихся в стационарах по венерическим болезням вследствие подозрения в заболевании или же с целью профилактического исследования.

100 девушек были привлечены к собеседованию, направленному на выявление воспитательной среды и судьбы пациенток с момента рождения и вплоть до принудительного пребывания в стационаре. Целью исследования было установление факторов, преобладающих в анамнезе в качестве решающих для их нынешнего положения. С целью сопоставления и дополнения были проведены беседы с родителями девушек. У исследуемой группы была сделана запись о возникновении венерического (полового) заболевания и об исследовании интеллекта. Пациентки были подвержены наблюдениям в период госпитализации, была у них осуществлена психотерапия и беседы на различные темы.

Наиболее сильное воздействие оказали на пациенток семейные условия. Уход из родительского дома чаще всего вызван неприглядными условиями разбитой семейной жизни (48 %), в меньшей степени — примером компании и товарищей (подруг). Иногда импульсом для этого бывает сообщение, что родители приемные, а не родные. У всех этих девушек наблюдается значительный процент заболевания триппером (гоноррея). После ухода

из родного дома девушки подвергаются насилию. Их первые половые сношения относятся к возрасту 15—16 лет. Затем обычно следует частое чередование партнеров без разбора. Взамен плохого родительского дома девушки попадают в различного рода компании.

Автор детально анализирует причины, которые довели этих девушек до такого состояния, и приводит несколько записей из бесед с ними, причем дает также и рекомендации по изменению создавшегося положения.

Marie Hušková

The Problem of Teen-agers and their Flights from Home

The author investigated the causes of teen-age girls' flights from their homes. The girls in question were those who were compulsorily confined to a VD department of a hospital because of a suspected venereal disease or for the purpose of a preventive examination. A hundred girls were interviewed and the interviews concentrated on tracing the educational environment and the fates of the patients from their birth until the day they were confined to hospital. The purpose of this was to find out the factors which in the anamnesis prevail as being decisive for their present situation. Interviews with the girls' parents served as confrontation and supplementation. The girls' VD records were provided and their intellect was examined. The patients were under observation during their stay in hospital; they underwent psychotherapy and talks were held with them on various subjects.

What came to the forefront was the home environment of the girls. The flights from home were mostly due to unbalanced and disorderly family relationships (48 per cent); to a lesser extent they were due to the temptation of a gang and girl-friends. Sometimes the impulse is the communication that the girls' parents are not her own. A considerable percentage of all these girls are ill with gonorrhoea. The girls are usually raped on their flight. The first sexual intercourse (as stated by most girls) took place when they were between 15 and 16 years old. This is usually followed by promiscuity. Various gangs provide a substitute for their bad homes.

The author further analyses in greater detail the causes that have brought these girls into their present situation and quotes some records of the interviews.

She also puts forward suggestions for the adjustment of the given situations.